

Τίτλος εισήγησης

Η φορολογία εισοδήματος στην Ελλάδα – Προβλήματα,
προβληματισμοί και προοπτικές

Εισηγητής
Σωτήριος Μητολίδης
Οικονομολόγος, Λογιστής

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στη χώρα μας έως πρόσφατα ο βασικός κορμός του φορολογικού συστήματος στη φορολογία εισοδήματος παρέμεινε ο ίδιος από το 1955. Παρόλες τις παρεμβάσεις που έγιναν αποτελεί κοινό τόπο ότι δημιουργήθηκε ένα πολύπλοκο, άδικο και αναποτελεσματικό φορολογικό σύστημα, ότι ενισχύθηκε η φοροδιαφυγή και η παραοικονομία. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα να μειωθούν τα δημόσια έσοδα και να παρουσιαστούν ελλείμματα στον προϋπολογισμό δεδομένης και της ξεχωριστής αυτόνομης αυξητικής πορείας των δαπανών.

Μια συνεχώς επαναλαμβανόμενη στους φορολογικούς νόμους φράση είναι ότι ο συγκεκριμένος νόμος στοχεύει στην απλοποίηση και στον εκσυγχρονισμό των διαδικασιών και στην καθιέρωση ενός απλού και δίκαιου φορολογικού συστήματος.

Ωστόσο αυτό το σύγχρονο, απλό, δίκαιο και αποτελεσματικό φορολογικό σύστημα παραμένει έως και σήμερα το ζητούμενο για τον τόπο μας, ακόμα και τώρα που η οικονομική κρίση σάρωσε τη χώρα, που τα μνημόνια διαδέχονται το ένα το άλλο και που η προοπτική εξόδου της χώρας από την ύφεση είναι εξαιρετικά θολή.

Ελπίζω ότι το πολιτικό προσωπικό της χώρας που έχει και την καίρια ευθύνη για την καθιέρωση ενός αποτελεσματικού φορολογικού συστήματος κάποια στιγμή θα αντιληφθεί τις υποχρεώσεις που έχει , υποχρεώσεις έναντι του τόπου και των πολιτών του και δε θα ισχύσει για αυτό η ρήση του Γάλλου διπλωμάτη Ταλλευράνδου, σχετικά με τη δυναστεία των Βουρβώνων στη Γαλλία « ότι δεν έμαθαν τίποτε, δεν ξέχασαν τίποτε».

ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΚΡΑΤΟΣ

Οι φόροι είναι άρρηκτα συνδεδεμένοι και συνυφασμένοι με τη δημιουργία και την εξέλιξη του κράτους. Για τη λειτουργία του κράτους απαιτούνται έσοδα και αυτό προκειμένου να συλλέξει αυτά τα έσοδα, μεταξύ άλλων , επιβάλλει στα όρια της δικαιοδοσίας του και φόρους.

Είναι γνωστή η άποψη που διατύπωσε ο Αμερικανός εφευρέτης και πολιτικός Βενιαμίν Φραγκλίνος ότι «σε αυτή τη ζωή τίποτε δεν είναι τόσο βέβαιο, όσο ο θάνατος και ο φόρος.

Ο Γάλλος πολιτικός Jean Baptiste Colbert (1619-1683) ο οποίος διετέλεσε υπουργός οικονομικών της Γαλλίας, επί της βασιλείας του Λουδοβίκου ΙΔ, με κάποια ομολογουμένως δόση κυνικότητας υποστήριζε ότι « η τέχνη της φορολογίας είναι η τέχνη του να μαδήσεις τη χήνα με τέτοιο τρόπο ,ώστε να μπορείς να μαζέψεις όσο το δυνατό περισσότερα πούπουλα, με όσο το δυνατό λιγότερα τσιρίγματα της χήνας».

Ακολουθήσαν βέβαια και άλλοι ορισμοί για την έννοια του φόρου με γνωστότερο τον ορισμό που έδωσε ο Γάλλος οικονομολόγος Gaston Zeze, σύμφωνα με τον οποίο «ο φόρος αποτελεί οριστική αναγκαστική παροχή, που καταβάλλει ο πολίτης, χωρίς ειδικό αντάλλαγμα και την οποία (παροχή) εισπράττει το κράτος προκειμένου αυτό να αντιμετωπίσει τις δημόσιες δαπάνες».

Αυτός βέβαια ο ορισμός δεν ανταποκρίνεται στην σημερινή πραγματικότητα γιατί οι φόροι εκτός από τον καθαρά ταμειευτικό σκοπό (στον οποίο δίνει βαρύτητα ο ορισμός του Zeze) χρησιμοποιούνται προς επίτευξη και άλλων στόχων όπως η προαγωγή της οικονομικής αποτελεσματικότητας, η δικαιότερη κατανομή του εισοδήματος κλπ δηλ επιτελούν και οικονομικές και κοινωνικές λειτουργίες πέραν του ταμειευτικού σκοπού, όπως δέχεται και η υπ. αριθ. 783/1982 απόφαση του Σ.τ.Ε, σύμφωνα με την οποία «φόρος είναι η χάριν των κρατικών εν γένει σκοπών, επιβαλλόμενη εις τους πολίτας αναγκαστική παροχή, άνευ ουδεμίας συσχετίσεως προς ειδικήν τινά αντιπαροχήν προς αυτούς προσφερομένην».

Η αναγνώριση της σημασίας που έχει η φορολογία για το κράτος νομίζω ότι αποδίδεται ανάγλυφα από την ακόλουθη δήλωση που έγινε το 1899, στο Ανώτατο Δικαστήριο των ΗΠΑ «Η δύναμη να φορολογείς είναι μια σημαντική δύναμη πάνω στην οποία στηρίζεται ολόκληρος ο εθνικός ιστός. Είναι τόσο απαραίτητη για την ύπαρξη και την ευημερία του έθνους, όσο και ο αέρας που αναπνέει ένας φυσιολογικός άνθρωπος. Δεν είναι μόνο η δύναμη για να καταστρέψει, αλλά και η δύναμη για να διατηρεί τη ζωή».

Οι φόροι εισοδήματος ανήκουν στην κατηγορία των άμεσων φόρων και μπορεί να είναι είτε προοδευτικοί, είτε αναλογικοί.

Στους φόρους εισοδήματος περιλαμβάνεται ο φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων, ο φόρος εισοδήματος νομικών προσώπων και οντοτήτων και κάποιοι ειδικοί φόροι, όπως π.χ είναι ο φόρος πλοίων.

Ο φόρος εισοδήματος (πλην της περιπτώσεως των ειδικών φόρων) επιβάλλεται πάνω στο εισόδημα που αποκτούν σε μια ορισμένη χρονική περίοδο τα υποκείμενα στη φορολογία εισοδήματος πρόσωπα, κατά τις διακρίσεις του εκάστοτε ισχύοντος φορολογικού νόμου.

Η «ΙΣΤΟΡΙΚΗ» ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Το πρώτο νομοθέτημα σχετικά με τη φορολογία εισοδήματος στην Ελλάδα μπορεί να θεωρηθεί το ψήφισμα της 04/02/1830 με το οποίο επιβλήθηκε φόρος επιτηδεύματος επί των κερδών των αυτοαπασχολουμένων.

Το επόμενο βήμα έγινε με το νόμο ΧΚ (620) το 1877 ο οποίος καθιέρωσε φόρο εισοδήματος πάνω στα εισοδήματα που διένειμαν οι ελληνικές ανώνυμες εταιρείες καθώς και πάνω στα κέρδη που πραγματοποιούσαν στην Ελλάδα οι αλλοδαπές ανώνυμες εταιρείες.

Οκτώ χρόνια αργότερα, το 1885, με τις διατάξεις του νόμου ΑΣΗ, επιβλήθηκε φόρος εισοδήματος υπό μορφή εισφοράς στους μισθούς και τις συντάξεις.

Επόμενος σταθμός στη φορολογία εισοδήματος αποτελεί το έτος 1909 με την καθιέρωση ενός φόρου προοδευτικού, πάνω στο καθαρό εισόδημα τόσο των φυσικών προσώπων, όσο και των ανωνύμων εταιρειών, που διέθεταν μεγάλη φοροδοτική ικανότητα. Ο φόρος αυτός όμως δεν εφαρμόσθηκε, κατόπιν σφοδρών αντιδράσεων των φορολογουμένων και έτσι αρχικά αναστάλθηκε η εφαρμογή του και κατόπιν αντικαταστάθηκε με νεώτερο νόμο.

(κάθε ομοιότητα με γνωστές συμπεριφορές και πρακτικές που απώτερου και πρόσφατου παρελθόντος ας θεωρηθούν εντελώς συμπτωματικές).

Η αντικατάσταση έγινε το 1911 με την ψήφιση του νόμου ΓΛ, ο οποίος προέβλεπε ένα τεκμαρτό φόρο που ως βάση υπολογισμού του είχε το ενοίκιο της κατοικίας του φορολογούμενου. Βλέπουμε στο σημείο αυτό την πρώτη ίσως νομοθετική καθιέρωση τεκμηρίων για τον προσδιορισμό του ύψους του εισοδήματος που θα φορολογηθεί.

Το έτος 1917 ψηφίζεται ο νόμος 1043 με τον οποίο επιβλήθηκε φόρος εισοδήματος πάνω στα έκτακτα κέρδη που είχαν πραγματοποιηθεί από τους φορολογούμενους κατά την περίοδο των πολέμων. Υπόψιν πως με το άρθρο 12 του νόμου αυτού καθιερώθηκε για πρώτη φορά το φορολογικό απόρρητο στην Ελλάδα.

Σημαντική τομή στη φορολογία εισοδήματος αποτέλεσε ο Ν 1640/1919 «περί κώδικος φορολογίας καθαρών προσόδων» με τον οποίο έγινε εισαγωγή στην Ελλάδα ενός μικτού-διαδικού συστήματος άμεσης φορολόγησης, που ήταν βασισμένο πάνω στον αναλυτικό και στον πρόσθετο ή συνθετικό φόρο εισοδήματος .

Η εισαγωγή αυτού του συστήματος που είναι γνωστό ως σύστημα Caillaux, από το όνομα του Γάλλου υπουργού οικονομικών που το εμπνεύστηκε , έγινε κάτω από τις επιδράσεις που δεχόταν η χώρα από τα συμβαίνοντα, την εποχή εκείνη, στη Γερμανία (η οποία είχε καθιερώσει συνθετικό φόρο), στη Μ. Βρετανία (η οποία εφαρμόζε αναλυτικό ανά κατηγορία εισοδήματος φόρο) και στη Γαλλία (η οποία εφαρμόζε αυτό το μικτό σύστημα).

Σύμφωνα με το ν 1640/1919 το εισόδημα, των φυσικών προσώπων, διακρίθηκε σε επτά κατηγορίες:

1. Εισόδημα από οικοδομές
2. Εισόδημα από εκμίσθωση γαιών
3. Εισόδημα από κινητές αξίες
4. Εισόδημα από εμπορικές και βιομηχανικές επιχειρήσεις
5. Εισόδημα από γεωργικές επιχειρήσεις
6. Εισόδημα από μισθωτές υπηρεσίες
7. Εισόδημα από ελευθέρια επαγγέλματα

Ο υπολογισμός του φόρου εισοδήματος ακολουθούσε δύο στάδια. Στο πρώτο στάδιο υπολογίζονταν ο αναλυτικός φόρος ανάλογα με την κατηγορία του εισοδήματος και τον συντελεστή που προέβλεπε ο νόμος (είχαμε επομένως επτά αναλυτικούς φόρους), ενώ σε δεύτερο στάδιο ακολουθούσε η άθροιση του εισοδήματος από τις επιμέρους κατηγορίες και αν το άθροισμα υπερέβαινε ένα συγκεκριμένο όριο, υπάγονταν σε πρόσθετη φορολόγηση με προοδευτικό φορολογικό συντελεστή, αφού λαμβάνονταν υπόψιν τρία κριτήρια ήτοι η κατοικία, η διαμονή και η εθνικότητα. Από αυτό το δεύτερο στάδιο προέκυπτε ο λεγόμενος συνθετικός φόρος (ή πρόσθετος φόρος).

Ο ίδιος νόμος (1640/1919) καθιέρωσε και τη φορολόγηση των κερδών των νομικών προσώπων (εμπορικών, βιομηχανικών και γεωργικών επιχειρήσεων) με αναλογικό φορολογικό συντελεστή 6%. Από το φόρο αυτό όμως εξαιρούσε τις ημεδαπές ανώνυμες εταιρείες καθώς και τις λοιπές εταιρείες και συνεταιρισμούς επειδή φορολογούσε απευθείας τα μέλη των εταιρειών. Επίσης εξαιρούσε από τη φορολόγηση τα κέρδη των πλανοδίων και των βιοτεχνών που δεν ξεπερνούσαν το όριο των 1.200 δραχμών το έτος.

Το μικτό φορολογικό σύστημα του ν 1640/1919 εφαρμόστηκε για 35 χρόνια περίπου. Στη διάρκεια αυτών των ετών συνέβησαν μεγάλες ιστορικές και κοινωνικές αλλαγές στην Ελλάδα, η Μικρασιατική καταστροφή, η οικονομική κρίση του 1928 που οδήγησε στην πτώχευση του 1932, η εμπλοκή της χώρας στον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο και ο καταστρεπτικός εμφύλιος πόλεμος που ακολούθησε την απελευθέρωση της χώρας. Το έτος 1955 με την ψήφιση του ΝΔ 3323, αλλάζει το φορολογικό πλαίσιο με την εισαγωγή του ενιαίου φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων.

Διατηρήθηκε η κατηγοριοποίηση των εισοδημάτων που προέβλεπε ο Ν 1640/1919 και οι κατηγορίες μετονομάσθηκαν σε πηγές εισοδήματος. Καθορίσθηκε ως υποκείμενου του φόρου το φυσικό πρόσωπο, χρόνος κτήσης του εισοδήματος ορίσθηκε το οικονομικό έτος, ενώ καθιερώθηκαν απαλλαγές από το φόρο, μειώσεις και εκπτώσεις καθώς και προοδευτική φορολογική κλίμακα.

Το ΝΔ 3323/1955 συμπληρώθηκε με το ΝΔ 3843/1958, το οποίο περιείχε διατάξεις σχετικές με τη φορολόγηση του εισοδήματος των νομικών προσώπων. Υποκείμενα του φόρου αποτέλεσαν οι ημεδαπές ανώνυμες εταιρείες, οι δημόσιες, δημοτικές και κοινοτικές επιχειρήσεις και εκμεταλλεύσεις κερδοσκοπικού χαρακτήρα, οι συνεταιρισμοί και οι ενώσεις τους, οι αλλοδαπές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην ημεδαπή καθώς και οι ημεδαπές ΕΠΕ. Αντικείμενο του φόρου αποτελούν κατά κανόνα τα καθαρά κέρδη των ως άνω νομικών προσώπων, χρόνος κτήσης του εισοδήματος αποτελεί το οικονομικό έτος, ενώ ο φορολογικός συντελεστής είναι αναλογικός.

Οι παραπάνω νόμοι στην διάρκεια των ετών που ακολούθησαν υπέστησαν πάρα πολλές τροποποιήσεις κωδικοποιήθηκαν σε ενιαίο κείμενο με το Ν 2238/1994, ο οποίος με τη σειρά του δέχθηκε αλλεπάλληλες τροποποιήσεις και ίσχυσε έως την 31/12/2013.

Στο ΚΝ 2238/1994 περιωρίσθηκαν οι πηγές του εισοδήματος από επτά σε έξη (επομένως η κατηγοριοποίηση που εισήχθη με το Ν 1640/1919, είχε διάρκεια περίπου 94 χρόνια και αυτό παρόλες τις οικονομικές και κοινωνικές μεταβολές που συνέβησαν στη χώρα κατά τη διάρκεια αυτή).

Υποκείμενα του φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων είναι τα φυσικά πρόσωπα και οι προσωπικές εταιρείες. Το εισόδημα αποτελεί το άθροισμα των εισοδημάτων από κάθε πηγή, χρόνος κτήσης αποτελεί το οικονομικό έτος, υπάρχουν απαλλαγές, μειώσεις και εκπτώσεις για τα φυσικά πρόσωπα, ενώ η φορολογική κλίμακα είναι προοδευτική για τα φυσικά πρόσωπα και αναλογική για τις προσωπικές εταιρείες.

Επίσης κατά διαστήματα προβλέπεται ότι μικρές επιχειρήσεις που τηρούν βιβλία β κατηγορίας του ΚΒΣ φορολογούνται με ειδικό τρόπο (είτε προσδιορίζουν τα καθαρά κέρδη τους με την εφαρμογή μοναδικού συντελεστή καθαρού κέρδους επί των ακαθαρίστων εσόδων τους, είτε με άλλα αντικειμενικά κριτήρια).

Για τα υπόλοιπα νομικά πρόσωπα (πλην προσωπικών εταιρειών) μόνο φραστικές κατά βάση αλλαγές υπήρξαν στον ΚΝ 2238/94 σε σχέση με το ΝΔ 3843/1955.

Στο σημείο αυτό θα ήθελα να κάνω μια ειδική μνεία στην τακτική του υπουργείου οικονομικών σχετικά με την περαίωση ανέλεγκτων και εκκρεμών φορολογικών υποθέσεων.

Πρόκειται για μια πρακτική που μετρά περίπου 32 χρόνια ζωής, από το 1978 έως και το 2010.

Η πρώτη περαίωση έγινε το 1978 και είχε καταληκτική ημερομηνία την 30/04/1981, ύστερα από διαδοχικές παρατάσεις. Ακολούθησε η περαίωση με βάση την εγκύκλιο ΠΟΛ 670/1988. Η συνέχεια δόθηκε τον Μάρτιο του 1991 με την παροχή δυνατότητας περαίωσης σε όλες τις επιχειρήσεις ανεξαρτήτως ύψους ακαθαρίστων εσόδων, μέχρι την 31/05/1991.

Η επόμενη περαίωση αποφασίσθηκε με την ΠΟΛ 1099/1994 και ορίσθηκε ως όριο υπαγωγής τα ακαθάριστα έσοδα έως 3 δις δραχμές. Η περαίωση αυτή το έτος 2005 κρίθηκε αντισυνταγματική από το Σ.τ.Ε, με το σκεπτικό ότι καθόριζε φορολογικές υποχρεώσεις των πολιτών κατά τρόπο ειδικό, αλλά παρά την ακύρωση όλες οι υποθέσεις θεωρήθηκαν περαιωμένες.

Με την ΠΟΛ 1155/2002 άνοιξε νέος κύκλος περαίωσης ανέλεγκτων υποθέσεων για επιχειρήσεις που τηρούσαν βιβλία Α και Β κατηγορίας του ΚΒΣ και είχαν κύκλο εργασιών έως 75 εκατομμύρια δραχμές. (η περαίωση αυτή δεν καταλάμβανε τα λοιπά φορολογικά αντικείμενα).

Με τις διατάξεις του ν 3259/2004, δόθηκε εκ νέου στις επιχειρήσεις η δυνατότητα να κλείσουν τις ανέλεγκτες υποθέσεις τους. Τέθηκε ως όριο υπαγωγής το ύψος των ακαθαρίστων εσόδων έως 8.804.000,00 ευρώ, καταλάμβανε όλα τα φορολογικά αντικείμενα και η ημερομηνία λήξεως της παρατάθηκε έως την 30/09/2005.

Ακολούθησε η περαίωση που προέβλεψαν οι διατάξεις του ν 3679/2008, από την οποία εξαιρέθηκαν επιχειρήσεις με ακαθάριστα έσοδα πάνω από 9.000.000,00 ευρώ.

Η τελευταία δυνατότητα περαίωσης δόθηκε με τις διατάξεις του Ν 3888/2010 και αφορούσε χρήσεις έως την 31/12/2009.

Μπορεί η υπαγωγή στις διατάξεις περί περαίωσης ανέλεγκτων φορολογικών υποθέσεων να θεωρήθηκε πανάκεια από τις επιχειρήσεις που έκαναν χρήση των σχετικών διατάξεων, μπορεί οι περαιώσεις να έφεραν χρήμα στο δημόσιο ταμείο (άρα ο ταμιευτικός σκοπός εξυπηρετήθηκε) ωστόσο είναι βέβαιο ότι υπέσκαψαν την φορολογική συνείδηση των φορολογουμένων και λειτούργησαν εις βάρος όσων επιχειρήσεων δεν φοροδιαφεύγουν και πληρώνουν εγκαίρως τις όποιες φορολογικές τους υποχρεώσεις.

Τέλος ο νόμος 2238/1994, όπως είχε διαμορφωθεί με τις αλληπάλληλες τροποποιήσεις που δέχθηκε, αντικαταστάθηκε για εισοδήματα και δαπάνες που προκύπτουν από 01/01/2014 και εντεύθεν, από το τις διατάξεις του Ν 4172/2013. Με τις διατάξεις του νόμου αυτού καθιερώθηκαν σημαντικές ποιοτικές αλλαγές στο φορολογικό σύστημα που ίσχυε, με σημαντικότερες από αυτές τις εξής :

-Δημιουργία ενός συστήματος γενικών αρχών και κατάργηση της περιπτώσιολογίας.

- Για τα φυσικά πρόσωπα γίνεται ανακατανομή των κατηγοριών εισοδήματος , που ίσχυσαν για ένα αιώνα περίπου από έξη σε τέσσερεις (εισόδημα από μισθωτή εργασία και συντάξεις , εισόδημα από επιχειρηματική δραστηριότητα, εισόδημα από κεφάλαιο, εισόδημα από υπεραξία μεταβίβασης κεφαλαίου).
- Ορίζει ότι τα έσοδα των νομικών προσώπων και οντοτήτων αποτελούν έσοδα από επιχειρηματική δραστηριότητα.
- Εισάγει τον ορισμό της φορολογικής κατοικίας και του τόπου άσκησης της πραγματικής διοίκησης στα νομικά πρόσωπα.
- Εκπίπτουν, υπό γενικές προϋποθέσεις όλες οι δαπάνες των επιχειρήσεων πλην όσων ρητά κατονομάζονται στο νόμο ως μη εκπιπτόμενες.

Ωστόσο ούτε και ο νόμος αυτός ξέφυγε από την πεπατημένη , από τη γνωστή οδό των αλλεπάλληλων τροποποιήσεων. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι ο νόμος αυτός δημοσιεύτηκε στο ΦΕΚ 166/23-07-2013. Το ακροτελεύτιο άρθρο του το 72 με τον τίτλο «μεταβατικές διατάξεις και έναρξη ισχύος» κατά τη δημοσίευση είχε 17 παραγράφους. Υστερα και από την τροποποίηση που υπέστη με το Ν 4334/16-07-2015, το υπόψιν άρθρο 72 μετρούσε 37 παραγράφους. Δηλαδή σε διάστημα μόλις δύο ετών διπλασιάστηκαν οι περιπτώσεις που ρυθμίζει το συγκεκριμένο άρθρο.

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΓΙΑ ΤΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ

Στο σημείο αυτό θα παραθέσω μερικά ενδιαφέροντα στοιχεία για τα μεγέθη της άμεσης φορολογίας στην Ελλάδα σε σχέση με τα αντίστοιχα μεγέθη των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Οι άμεσοι φόροι ως ποσοστό του ΑΕΠ το έτος 2010 ανέρχονταν σε 7,8% με τον μέσο ευρωπαϊκό όρο να βρίσκεται στο 12,6%.

Οι άμεσοι φόροι ως ποσοστό των συνολικών φορολογικών εσόδων το έτος 2010 ανέρχονταν σε 25,2%, με τον αντίστοιχο μέσο ευρωπαϊκό όρο να βρίσκεται στο 32,9%.

Οι φόροι εισοδήματος ως ποσοστό των συνολικών φορολογικών εσόδων το έτος 2010 ανέρχονταν σε 14%, ενώ ο αντίστοιχος ευρωπαϊκός όρος ήταν 23,7%.

Οι φόροι εισοδήματος φυσικών προσώπων ανέρχονταν το έτος 2010 στο 4,3% του ΑΕΠ, με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο να βρίσκεται στο 9,1%.

Οι φόροι εισοδήματος των επιχειρήσεων ανέρχονταν το έτος 2010, στο 2,4% του ΑΕΠ, ενώ ο αντίστοιχος ευρωπαϊκός μέσος όρος είχε διαμορφωθεί επίσης στο 2,4%.

Από την παράθεση των στοιχείων αυτών προκύπτει ότι το Ελληνικό φορολογικό σύστημα στηρίζεται σε μικρότερο βαθμό, από τις ευρωπαϊκές χώρες στη φορολογία εισοδήματος προκειμένου να αντλήσει τα αναγκαία έσοδα για τη λειτουργία του κράτους.

Προκύπτει επίσης ότι η φορολογική βάση στη φορολογία εισοδήματος είναι στη χώρα μας μικρότερη από την αντίστοιχη στις ευρωπαϊκές χώρες καθώς επίσης και η ύπαρξη εκτεταμένης φοροαποφυγής και φοροδιαφυγής.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ ΓΙΑ ΤΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΕΡΩΤΗΣΗ 1^η : Είναι απλό το φορολογικό σύστημα στην φορολογία εισοδήματος;

Αποτελεί κοινή πεποίθηση πλέον ,σε όσους ασχολούνται με την εφαρμογή των διατάξεων της φορολογίας εισοδήματος, η υπερπαραγωγή φορολογικής νομοθεσίας τα τελευταία κυρίως χρόνια. Νόμοι, Προεδρικά Διατάγματα, Πράξεις Νομοθετικού Περιεχομένου, Υπουργικές Αποφάσεις, διοικητικά έγγραφα και ατομικές διοικητικές λύσεις εκδίδονται σωρηδόν και δημιουργούν εμπόδια (μερικές φορές αξεπέραστα) στην άμεση και έγκυρη ενημέρωση των φορολογουμένων.

Το μέτρο της πολυπλοκότητας στο υφιστάμενο φορολογικό σύστημα γίνεται φανερό από τη σχετική νομοθετική παραγωγή του περασμένου έτους. Στην παρελθούσα χρονιά, στο 2015, ψηφίστηκαν 28 νόμοι, εκδόθηκαν 9 Προεδρικά Διατάγματα και 15 Πράξεις Νομοθετικού Περιεχομένου, είτε με αμιγώς φορολογικά θέματα, είτε περιείχαν διατάξεις φορολογικού, εργατικού και ασφαλιστικού περιεχομένου. Οι περισσότερες από αυτές τις νομοθετικές πρωτοβουλίες τροποποίησαν και συμπλήρωσαν υφιστάμενους νόμους. Ενδεικτικά αναφέρω ότι ο κώδικας φορολογίας εισοδήματος, ο Ν 4172/2013, υπέστη εντός του 2015 δέκα (10) τροποποιήσεις, ενώ είχε τροποποιηθεί εντός του 2014 έντεκα (11) φορές, σύνολο τροποποιήσεων μέσα σε μόλις δύο φορολογικά έτη είκοσι μία (21).

Αυτές όμως οι παρεμβάσεις δεν κλείνουν το ζήτημα των συνεχών αλλαγών και της πολυπλοκότητας στη φορολογία εισοδήματος. Την ψήφιση των νόμων ακολουθεί η έκδοση εφαρμοστικών εγκυκλίων και αποφάσεων.

Αποκαλυπτικός της υφιστάμενης καταστάσεως αποτελεί ο παρακάτω πίνακας

**ΕΓΚΥΚΛΙΟΙ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ
ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ**

2014	132
2015	158

Η ύπαρξη της πολυνομίας έχει οδηγήσει το φορολογικό σύστημα στη φορολογία εισοδήματος στην αδιαφάνεια και έχει αυξήσει τόσο το διοικητικό διαχειριστικό κόστος όσο και το κόστος συμμόρφωσης για τους φορολογούμενους φυσικά πρόσωπα και οντότητες.

Με δεδομένη επομένως την πολυνομία στη φορολογία εισοδήματος και την πολυπλοκότητα που η πολυνομία συνεπάγεται, είναι επόμενο να προκύπτουν αμφιβολίες και αμφισβητήσεις στα αποτελέσματα των φορολογικών ελέγχων. Με βάση τα στοιχεία που διαβίβασε στη βουλή ο Υπουργός Δικαιοσύνης την 31/12/2014 εκκρεμούσαν προς συζήτηση στα διοικητικά δικαστήρια της χώρας 81.060 φορολογικές υποθέσεις , από τις οποίες 67.678 (ποσοστό 83,50%) στον πρώτο βαθμό.

Με μέσο χρόνο εκδίκασης της υπόθεσης στο διοικητικό Πρωτοδικείο πάνω από πέντε (5) χρόνια, και πάνω από δέκα χρόνια (10) αν η υπόθεση αχθεί ενώπιον του Συμβουλίου Επικρατείας γίνεται φανερή η επίπτωση της πολυνομίας και της πολυπλοκότητας στην εφαρμογή των φορολογικών διατάξεων εν γένει και στη φορολογία εισοδήματος ειδικότερα.

Σημαντικό ρόλο στην αύξηση των υποθέσεων που οδηγούνται ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων φαίνεται να έχει παίξει και η ελλειπής λειτουργία μηχανισμού επίλυσης διαφορών. Ο υπάρχων μηχανισμός της ΕΔΝΙΚΟΦΑΝΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΗΣ υπολειτουργεί εις βάρος των κυρίως των φορολογουμένων, αν ληφθεί υπόψιν η δυνατότητα των φορολογικών ελεγκτών να επιβάλλουν πρόσθετους φόρους, μετά την κατάργηση όλων σχεδόν των διατάξεων στοιχειώδους προστασίας των φορολογουμένων.

Όλως ενδεικτικά το προηγούμενο έτος 2015 , από τις ενδικοφανείς προσφυγές που κατατέθηκαν εξετάστηκε ένα ποσοστό περίξ του 55% (οι άλλες απορρίφθηκαν σιωπηρά) και έγινε δεκτό (ολικά ή μερικά) περίπου το 8% από όσες είχαν κατατεθεί. Το ποσοστό των αιτήσεων αναστολής βεβαίωσης που έγιναν δεκτές είναι πολύ μικρότερο (από το 8%).

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα των ερευνών του World Economic Forum, στη χώρα μας για το έτος 2013 σημαντικότερος ανασχετικός παράγοντας για την οικονομική δραστηριότητα υπήρξε το φορολογικό πλαίσιο από ότι το ύψος των φορολογικών συντελεστών. Στη σχετική κατάταξη το φορολογικό πλαίσιο βρίσκεται στην 3^η θέση, ενώ οι φορολογικοί συντελεστές στην 5^η θέση.

ΕΡΩΤΗΣΗ 2^η: Είναι δίκαιο το φορολογικό σύστημα στη φορολογία εισοδήματος;

“Οι Ελληνες πολίτες συνεισφέρουν χωρίς διακρίσεις στα δημόσια βάρη, ανάλογα με τις δυνάμεις τους” (Σύνταγμα της Ελλάδος άρθρο 4 παρ. 5).

Η δικαιοσύνη στη φορολογία αποτελεί μεταξύ άλλων και συνταγματική επιταγή. Αυτή η συνταγματική επιταγή είναι σε ισχύ σήμερα?

Αν κανείς μελετήσει με προσοχή τα δεδομένα για τη φορολογία των εισοδημάτων στην Ελλάδα θα παρατηρήσει ένα παράδοξο φαινόμενο. Θα παρατηρήσει τη συνύπαρξη υψηλών ονομαστικών φορολογικών συντελεστών και χαμηλών φορολογικών εσόδων. Το παράδοξο αυτό εξηγείται από την φοροδιαφυγή και την φοροαποφυγή, είτε αυτές είναι νόμιμες, είτε είναι παράνομες. Υπάρχουν μεγάλες ομάδες πληθυσμού που φορολογούνται χαμηλότερα, με βάση το νόμο, από ότι άλλες ομάδες πχ οι αγρότες είναι στην κλίμακα του 13% σε αντίθεση με τις άλλες ατομικές επιχειρήσεις ή με τους εισοδηματίες που λαμβάνουν τόκους.

Σύμφωνα με στοιχεία της ΓΓΔΕ για το φορολογικό έτος 2014 το 3% των φορολογουμένων φυσικών προσώπων (267.480 φυσικά πρόσωπα) με ετήσιο εισόδημα άνω των 30.000,00 ευρώ κατέβαλλαν το 42% του φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων. Επιπλέον με βάση τα ίδια στοιχεία το 50% των φορολογούμενων δηλώνει εισόδημα ετήσιο έως 5.000,00 ευρώ, γεγονός που μεταξύ άλλων δείχνει και το μέγεθος της φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής που αδυνατεί να αποκαλύψει και να συλλάβει ο ελεγκτικός μηχανισμός.

Αν ο φορολογούμενος συνειδητοποιήσει ότι το φορολογικό σύστημα τον αδικεί επειδή του επιβάλει υψηλότερη φορολογική επιβάρυνση από κάποιον άλλο, τότε μοιραία θα καταφύγει σε πρακτικές φοροδιαφυγής ώστε να εξομοιωθεί με τους φορολογικά ευνοούμενους. Γεγονός πάντως παραμένει ότι δεν υπάρχει σε όλους τους φορολογούμενους η ίδια δυνατότητα φοροδιαφυγής και φοροαποφυγής, αλλά ούτε και η ίδια διάθεση. Σε κάθε περίπτωση όμως οι συνεπείς φορολογούμενοι θα κληθούν να καταβάλλουν και το βάρος όσων αποφεύγουν τη φορολόγηση.

Ποια θα μπορούσε να είναι η σχέση με τη δικαιοσύνη, αλλά και με τη λογική, όταν για δαπάνη εκπαίδευσως αν μεν είναι για φροντιστηριακού τύπου εκπαίδευση οδηγούσε σε απαλλαγές από το φόρο , ενώ όταν είναι δαπάνη για εκπαίδευση σε ιδιωτικό εκπαιδευτήριο οδηγούσε και οδηγεί στον τεκμαρτό προσδιορισμό του δηλούμενου εισοδήματος, ενώ το ίδιο ποσό αν είχε δαπανηθεί σε ταξίδι αναψυχής ή σε διασκέδαση στα γνωστά «πολιτιστικά κέντρα» θα ήταν αδιάφορο για το φορολογικό προφίλ του φορολογούμενου προσώπου?

Πέραν των παραπάνω οι σχετικοί δείκτες δείχνουν ότι στην Ελλάδα το φορολογικό σύστημα έχει τη μικρότερη επίπτωση στη μείωση των ανισοτήτων, δηλαδή δεν είναι αναδιανεμητικό (συντελεστής GINI 1,30 για την ΕΛΛΑΔΑ, έναντι πχ 2,2 για το ΒΕΛΓΙΟ και 1,80 ως μέσο ευρωπαϊκό όρο για το έτος 2009).

ΕΡΩΤΗΣΗ 3^η: Είναι αποτελεσματικό το φορολογικό σύστημα στη φορολογία εισοδήματος;

Τα τελευταία χρόνια, υπο την πίεση του εξωτερικού παράγοντα λήφθηκαν μέτρα για την αποτελεσματικότητα της φορολογικής διοίκησης , μειώθηκε μάλιστα δραστικά ο αριθμός των εφορειών, δημιουργήθηκε η ΓΓΔΕ κα, ωστόσο σημαντικά προβλήματα παραμένουν.

Είναι γνωστή η καθυστέρηση με την οποία υποβάλλονται οι φορολογικές δηλώσεις και την ευθύνη των καθυστερήσεων την έχει η φορολογική διοίκηση. Εχουμε φτάσει στο πρόσφατο παρελθόν να γίνονται υποβολές φορολογικών δηλώσεων το μήνα Σεπτέμβριο, είναι γνωστή η παρότρυνση από το υπουργείο των οικονομικών να στέλνουμε δηλώσεις μετά τα μεσάνυχτα προκειμένου να μη καταρρεύσει το σύστημα taxis. Το ίδιο σκηνικό φαίνεται ότι στήθηκε και φέτος. Η υποβολή των φορολογικών δηλώσεων στα φυσικά πρόσωπα ξεκίνησε με καθυστέρηση πλέον των δύο μηνών ενώ για την έναρξη υποβολής δηλώσεων εισοδήματος νομικών προσώπων δεν υπάρχει έως σήμερα επίσημη πληροφόρηση.

Η εισπραξιμότητα των φόρων εισοδήματος στη χώρα μας είναι χαμηλή. Ενδεικτικός και ο παρακάτω πίνακας

ΟΙΚ. ΕΤΗ

2006	2007	2008	2009	2010	2011
75,26 %	76,36 %	77,13 %	72,67 %	63,76 %	56,57 %

Η μειωμένη εισπραξιμότητα οδηγεί σε αύξηση των βεβαιωμένων οφειλών και σε συνεχείς ρυθμίσεις. Μερικές από τις ρυθμίσεις αυτές θίγουν το αίσθημα του δικαίου στους πολίτες που πληρώνουν στην ώρα τους τις δικές τους υποχρεώσεις ειδικά όταν διαγράφονται πρόστιμα και προσαυξήσεις .

Η δυνατότητα των φορολογικών ελεγκτών είναι μεγάλη, με αποτέλεσμα οι φορολογούμενοι στους ελέγχους να φορτώνονται λογιστικές διαφορές οι οποίες υποσκάπτουν όμως τη φορολογική συνείδηση και αποτελούν αιτία κλονισμού της εμπιστοσύνης του πολίτη στο κράτος και αιτία διαφθοράς.

Η έλλειψη μηχανισμού εξωδικαστικού συμβιβασμού σπρώχνει τους φορολογούμενους στο να οδηγούν τις υποθέσεις τους ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων με αποτέλεσμα να υπάρχει τεράστια καθυστέρηση στην οριστικοποίηση των αποτελεσμάτων των φορολογικών ελέγχων. Καθυστέρηση που μπορεί να ξεπεράσει τα 10 χρόνια. Εως τότε όμως κάτι μπορεί να αλλάξει και να οδηγηθεί η υπόθεση στην παραγραφή.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Τα προβλήματα στη φορολογική πολιτική για τους φόρους εισοδήματος είναι πολλά και συμπλεκόμενα μεταξύ τους.

Πολλά θα πρέπει να γίνουν προς την κατεύθυνση ενός σύγχρονου, απλού δίκαιου και αποτελεσματικού φορολογικού συστήματος στη φορολογία εισοδήματος.

Να αξιοποιηθεί η σύγχρονη τεχνολογία, επομένως απαιτούνται επενδύσεις σε προσωπικό και σε εξοπλισμό. Με υπολογιστές του 2002 δε μπορούμε να πάμε μακριά.

Να υπάρξει σύνδεση του όποιου προσωπικού αφορολόγητου ορίου με τη συλλογή αποδείξεων καταναλωτικών δαπανών.

Ηδη τελειώνει ο Μάιος μήνας και σχετική απόφαση για το έτος 2016 δεν έχουμε , ενώ για το έτος 2015 δεν υπάρχει σχετική υποχρέωση.

Να υπάρξει υπηρεσία στο υπουργείο οικονομικών που να κωδικοποιεί και επικαιροποιεί τη σχετική νομοθεσία, ενσωματώνοντας όλες τις νέες αλλαγές. Υπάρχει υποχρέωση δημοσίευσης όλων των διοικητικών ατομικών λύσεων που δίνονται κάθε έτος. Ωστόσο αυτό δε συμβαίνει με ευθύνη των υπηρεσιών του υπουργείου οικονομικών.

Η αναδιενεμητική λειτουργία του φορολογικού συστήματος έχει περιορισμένο εύρος. Οι όποιες παρεμβάσεις στον τομέα αυτό προκειμένου να μη δημιουργούν πολυπλοκότητα και περιπτωσιολογία στη νομοθεσία θα πρέπει να γίνονται μέσω της πολιτικής δαπανών.

Να υπάρξει ένα αποτελεσματικό πλαίσιο εξωδικαστικής επίλυσης φορολογικών διαφορών, να καθιερωθεί ο θεσμός της φορολογικής διαιτησίας και να δημιουργηθούν φορολογικά δικαστήρια με στελέχωση από εξειδικευμένους δικαστές.

Να σταματήσει το φαινόμενο των πάσης φύσεως περαιώσεων και ρυθμίσεων που έχουν χαριστικό χαρακτήρα.

Να απομακρυνθεί ο κομματικός έλεγχος της φορολογικής διοίκησης με την αυτονόμησή της από την πολιτική εξουσία χωρίς να σημαίνει αυτό ότι η φορολογική διοίκηση θα είναι ανεξέλεγκτη.